

- **BEVOORDELING TBO's**

Onder de 'Regeling subsidies particuliere terreinbeherende natuurorganisaties' (de zgn. PNB-regeling) kwamen alleen de Terreinbeherende Organisaties (TBO's) zoals Natuurmonumenten en de provinciale Landschappen in aanmerking voor een aankoopsubsidie van het ministerie van LNV. De TBO's hadden ook een voorkeurspositie bij de verwerving van staatseigendommen. Particuliere grondbezitters werden achtergesteld.

In 2008 is een aantal natuurtaken gedecentraliseerd naar de provincies. Tot die taken behoort de verstrekking van aankoopsubsidies. Ook na de decentralisatie hield de bevoordeling van de TBO's aan. De TBO's werden bovendien onverminderd bevoordeeld middels de doorlevering van gronden door de provincies of de staat om niet, of onder de marktwaarde. Naar aanleiding van die bevoordeling is op 23 december 2008 een klacht ingediend bij de Europese Commissie (EC). De grondslag van die klacht is dat de bevoordeling kwalificeert als ongeoorloofde staatssteun. De klacht is nog in behandeling bij de EC.

In 2009 is een nieuwe aankoopsubsidieregeling (**nieuwe PNB-regeling**) ter goedkeuring voorgelegd aan de EC. Bij haar beschikking d.d. 13 juli 2011 heeft de EC de nieuwe PNB-regeling goedgekeurd, maar tegelijkertijd beslist dat TBO's als ondernemingen kwalificeren. Daaruit volgt dat (financiële) steun van de overheid aan de TBO's in het verleden eerst aangemeld had moeten worden bij de EC. Tegen de beschikking van de EC hebben de provincies en de TBO's beroep ingesteld bij het Gerecht van de Europese Unie (GvEU). Het GvEU heeft hen bij beschikking d.d. 19 februari 2013 niet-ontvankelijk verklaard. Inmiddels hebben de overheden toegezegd dat gelijkberechtiging het uitgangspunt zal zijn bij natuurbeleid. De nieuwe PNB-regeling waarborgt gelijkberechtiging echter niet in voldoende mate. Zo eist de regeling bijvoorbeeld niet dat overheden hun gronden dienen te vervreemden via een transparante en non-discriminatoire procedure. Dit geldt ook voor de Verklaring van Linschoten.

- **PROCEDEREN BAAT NIEMAND**

Het GvEU heeft de beschikking van de EC aldus in stand gelaten. Alle niet aangemelde steun, of – wanneer de steun alsnog goedgekeurd zou worden – in ieder geval de rente daarover, dient in beginsel teruggevorderd te worden. Dit is onder andere door advocatenkantoor AKD van de provincies en de TBO's in een intern memo impliciet erkend:

"De beschikking heeft in het licht hiervan een aantal andere belangrijke gevolgen:

- De Commissie kwalificeert TBO's als ondernemingen, zodat andere subsidies die aan TBO's worden verleend dienen te worden getoetst aan de Europese staatssteunregels.
- Subsidies die in het verleden aan de TBO's zijn verleend betreffen eveneens staatssteun en zijn – tenzij de Commissie deze verenigbaar heeft verklaard met de Interne markt – onrechtmatig verleend"

Het is daarom zeer waarschijnlijk dat de EC de klacht van 23 december 2008 zal honoreren. De provincies en de TBO's kunnen hiertegen wederom bij het GvEU opkomen. Het risico dat hun eventuele beroep alsdan ongegrond wordt verklaard is, mede gelet op de uitspraak d.d. 12 september 2013 van het GvEU in een Duitse zaak, echter zeer groot. Het GvEU heeft in die uitspraak namelijk bevestigd dat Duitse TBO's als ondernemingen kwalificeren als zij economische activiteiten als houtverkoop, verpachten van gronden voor jacht en visserij en toerisme beoefenen. De Nederlandse TBO's verrichten ook dergelijke activiteiten en zijn daarom eveneens ondernemingen waarop de regels van het staatssteunrecht van toepassing zijn. Die regels zijn echter niet in acht genomen waardoor terugvordering van de (niet bij de Commissie aangemelde) steun plaats dient te vinden.

- **NAAR EEN OPLOSSING**

De betrokken partijen hebben dus genoeg reden om te schikken. Hiermee wordt voorkomen dat de zojuist genoemde risico's zich verwezenlijken. Bovendien: een schikking met de VGG minimaliseert de kans dat anderen een klacht indienen bij de EC over de oude PNB-regeling.

Er zijn diverse mogelijkheden om te komen tot een schikking. De VGG is bereid om haar klacht bij de EC in te trekken en af te zien van andere juridische acties op nationaal niveau als aan de volgende randvoorwaarden wordt voldaan:

- (1) Alle door de VGG gemaakte kosten dienen volledig vergoed te worden door de Staat en de provincies.
- (2) De provincies en TBO's zeggen toe dat, ongeacht de uitkomst van eventuele beroepen in vergelijkbare zaken, zoals de hiervoor aangehaalde Duitse zaak, de gemaakte afspraken worden nagekomen, de situatie waarin TBO's bevoorrecht werden nimmer zal herleven en er daadwerkelijke gelijkberechtiging zal plaatsvinden.
- (3) Een substantieel aantal voor private partijen interessante hectares in de vorm van courante grondbezittingen (o.m. landbouwgronden en landgoederen inclusief opstallen) en gronden grenzend aan gronden van particuliere grondbezitters binnen en buiten de EHS moet door de TBO's weer op de markt worden gezet. De VGG denkt hierbij aan 20% van het grondbezit van de TBO's. Aangezien de gronden in eigendom van de TBO's zijn, is dit de verantwoordelijkheid van de TBO's.
- (4) Het natuurbeleid dient voortaan daadwerkelijk gebaseerd te zijn op het beginsel van gelijkberechtiging. Verkoop van gronden en de toekenning van subsidies dienen in beginsel te geschieden door middel van een transparante en non-discriminatoire procedure, die geen voorwaarden, bijv. ten aanzien van de inrichting en het beheer, stelt die discriminerend zijn voor private partijen. De VGG is bereid deze procedure mede vorm te geven. De planologische natuurbestemming moet bepalend zijn. De nieuwe PNB-regeling dient afgeschaft te worden. Ook mogen geen gronden om niet worden doorgeleverd of in erfpacht worden uitgegeven. Dit is de (eind)verantwoordelijkheid van de Staat en de provincies.
- (5) Vanzelfsprekend zijn constructies om deze randvoorwaarden te omzeilen evenmin toegestaan. Dit is eveneens de

(eind)verantwoordelijkheid van de Staat en de provincies.

Alleen na een schikking kan het moratorium op doorlevering van gronden opgeheven worden.

Aldus vastgesteld door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters op 10 oktober 2013.